

SPRÁVNĚPRÁVNÍ VZTAHY

JUDr. Michal Márton, Ph.D.

CHARAKTERISTIKA SPRÁVNĚPRÁVNÍCH VZTAHŮ

Právní vztah = vztah mezi dvěma nebo více subjekty, který je regulovaný právem, jehož účastníci v něm vystupují jako nositelé subjektivních práv a povinností.

Správně právní (administrativněprávní) vztahy jsou specifické právní vztahy, tzn. že vedle obecných znaků právních vztahů jsou pro ně charakteristické některé zvláštnosti, které vyplývají zejména z toho, že **správněprávní vztahy vznikají a realizují se při výkonu veřejné správy** a jejich subjekty jsou nositelé oprávnění a právních povinností stanovených a zabezpečovaných normami správního práva.

CHARAKTERISTIKA SPRÁVNĚPRÁVNÍCH VZTAHŮ

Jedním ze subjektů správněprávních vztahů je vždy orgán veřejné správy. Vznik správněprávních vztahů bez účasti subjektu, který zastupuje zájmy státu nebo veřejnoprávní korporace a jedná jejich jménem, není možný.

Na druhé straně těchto vztahů mohou být jak občané jako fyzické osoby, nebo nejrůznější právnické osoby, nebo i jiné správní orgány.

Správněprávní vztahy jsou vždy **vztahy mocenské** a subjekt, který v nich prosazuje veřejné zájmy jako reprezentant veřejné správy, jež se jejich prostřednictvím realizuje, vždy v těchto vztazích vystupuje v mocensky nadřazeném postavení vůči subjektům, ve vztahu k nimž se veřejná správa vykonává. Takové mocenské postavení orgánů veřejné správy ve správněprávních vztazích je výrazem jejich **pravomoci a působnosti**.

CHARAKTERISTIKA SPRÁVNĚPRÁVNÍCH VZTAHŮ

Správněprávní vztahy **mohou vznikat** jak z **iniciativy orgánů veřejné správy**, které mají v daných vztazích mocensky převažující postavení, tak **také z iniciativy těch subjektů**, vůči nimž bude v daných vztazích příslušné veřejnosprávní působení směřovat.

Správněprávní vztahy mohou vznikat i **proti vůli adresáta / adresátů** veřejnosprávního působení.

Iniciativa orgánů veřejné správy = podstata spočívá v tom, že správní orgán je povinen jednat z úřední povinnosti (odstranění stavby, zahájení přestupkového řízení)

Iniciativa podřízených subjektů veřejné správy = žádost o koncesi, ohlášení živnosti, připojení se poškozeného

CHARAKTERISTIKA SPRÁVNĚPRÁVNÍCH VZTAHŮ

Soukromoprávní vztah = vůle subjektů je rovnocenná

Správně právní vztah = autoritativní vůle vykonavatele veřejné moci

- Charakteristickým znakem správněprávních vztahů je skutečnost, že **spory mezi subjekty těchto vztahů**, týkající se jejich obsahu, přísluší řešit zpravidla v daném vztahu vystupujícímu, příp. instančně nadřizenému, správnímu orgánu.
- Správněprávní vztahy jsou dále charakteristické i tím, že v případě porušení povinností v těchto vztazích se uplatňuje, nedojde-li k založení jiné právní odpovědnosti, **správněprávní odpovědnost**.

PŘEDPOKLADY VZNIKU (ZMĚNY, ZÁNÍKU) SPRÁVNĚPRÁVNÍCH VZTAHŮ

- existence normy správního práva (státní moc lze vykonávat pouze na základě zákona a v jeho mezích)
- existence právních skutečností

PŘEDPOKLADY VZNIKU (ZMĚNY, ZÁNÍKU) SPRÁVNĚPRÁVNÍCH VZTAHŮ

Základním kritériem pro **členění právních skutečností** je fakt, zda jde o volní jednání subjektů vznikajícího (měnícího se, zanikajícího) správněprávního vztahu či nikoliv, tzn. zda správněprávní vztahy vznikají, mění se či zanikají **v závislosti na volním jednání** těchto subjektů, nebo **nezávisle na jejich vůli**.

Právní skutečnosti, které spočívají ve **volním jednání** subjektů můžeme dělit na:

- právní jednání** – toto jednání resp. jeho výsledek jsou **v souladu** s právními normami,
- protiprávní jednání** - toto jednání resp. jeho výsledek jsou **v rozporu** s právními normami.

Jak právní, tak protiprávní jednání, může spočívat **v činnosti**, ale v některých případech i **v nečinnosti**.

Právním jednáním je taková právní skutečnost závisující na vůli člověka, která spočívá **v chování v souladu s právními normami** a na niž právní norma váže vznik, změnu či zánik příslušného správněprávního vztahu.

PŘEDPOKLADY VZNIKU (ZMĚNY, ZÁNÍKU) SPRÁVNĚPRÁVNÍCH VZTAHŮ

Za **protiprávní jednání** se považuje takové jednání, které spočívá v porušení právní povinnosti. Protiprávní jednání vedoucí ke vzniku správněprávních vztahů zpravidla předpokládá **zavinění** a **způsobilost subjektu k protiprávnímu jednání**. Následkem protiprávního jednání je **správněprávní odpovědnost** subjektu, který se protiprávního jednání dopustil.

K **právním skutečnostem**, jako předpokladům vzniku (změny, zániku) správněprávních vztahů, **kteřé nezávisejí na vůli subjektu** se řadí:

- ❑ **právní události** – takové právní skutečnosti, na které právní norma váže vznik, změnu či zánik právního vztahu, a které nebyly vyvolány volným jednáním příslušných subjektů (např. narození a smrt člověka, uplynutí času, vznik epidemie apod.),
- ❑ **protiprávní stavy** – výsledky nezaviněného chování nebo události odporující právu (např. zledovatělý chodník, nemoc z povolání, povodeň). Normy správního práva ukládají určitému subjektu, aby protiprávní stav odstranil nebo napravil.

PRVKY SPRÁVNĚPRÁVNÍCH VZTAHŮ

Pro správněprávní vztahy je obdobně jako pro právní vztahy obecně charakteristická jejich určitá vnitřní struktura. V každém správněprávním vztahu můžeme vymezit jeho **subjekty**, **obsah** a **objekt**.

Subjekty nejméně 2 individualizované subjekty, přičemž jedním z nich je vždy správní orgán a to v mocensky nadřazeném postavení a v rámci realizace své pravomoci a působnosti.

Obsah jednotlivá práva a povinnosti – dare (dát), facere (konat), omitere (zdržet se konání), pati (strpět)

Objekt (předmět) – lidské chování, věci jako materiální hodnoty

SUBJEKTY SPRÁVNÍHO PRÁVA

JUDr. Michal Márton, Ph.D..

CHARAKTERISTIKA SUBJEKTŮ SPRÁVNÍHO PRÁVA

Subjekt správního práva ten, komu správní právo přiznává **právní subjektivitu**– tzn. ten, kdo je způsobilý být nositelem práv a povinností stanovených normami správního práva.

Př. (fyzická, právnická osoba)

*objednatel = ten, kdo si na základě smlouvy o dílu nechá zhotovit stavbu **SOUKROMÉ** stavebník = osoba, která je účastníkem stavebního řízení („ten, kdo staví“) **SPRÁVNÍ***

jako objednatel má tato osoba právo nechat si zhotovit stavbu, tomu odpovídající povinnost zaplatit cenu za dílo a dílo převzít

jako stavebník má právo domáhat se vydání stavebního povolení, kolaudačního rozhodnutí, atp., ale tomu odpovídající povinnosti zaplatit správní poplatek, doložit zákonem požadované podklady, vyčkat na rozhodnutí stavebního úřadu atp.

U subjektů správního práva lze především lišit mezi **subjekty, které vykonávají veřejnou správu**, a mezi **subjekty, vůči kterým je veřejná správa vykonávána**.

CHARAKTERISTIKA SUBJEKTŮ SPRÁVNÍHO PRÁVA

Subjekty správního práva, vůči kterým je veřejná správa vykonávána (*adresáti veřejnosprávního působení*), jsou potom fyzické a právnické osoby.

Subjekty správního práva, kterými je státní správa vykonávána (vykonavatelé veřejnosprávního působení) = stát a ty právnické nebo fyzické osoby, o nichž tak stanoví Ústava nebo zákon

- přímé** - tj. subjekty, které jsou součástí vlastní organizace veřejné správy,
- nepřímé** – tj. subjekty stojící vně organizace veřejné správy, na něž byl výkon veřejné správy přenesen.

Přímé

Ministerstva a jiné ústřední orgány státní správy

Nepřímé

stanice technické kontroly, myslivecká stráž

CHARAKTERISTIKA SUBJEKTŮ SPRÁVNÍHO PRÁVA

Subjekty podle právní teorie obvykle mají:

- ❑ **způsobilost k právům a povinnostem** – tzn. způsobilost mít subjektivní práva (oprávnění) a právní povinnosti, tedy způsobilost být nositelem práv a povinností,
- ❑ **způsobilost k právním úkonům**– již se rozumí způsobilost svým vlastním jednáním a chováním, které je v souladu s platným právem zakládat měnit nebo rušit právní vztahy, tj. zakládat měnit nebo rušit subjektivní práva (oprávnění), resp. právní povinnosti,
- ❑ **způsobilost k protiprávním jednáním** – tzn. způsobilost nabývat svým vlastním jednáním, které je porušením práva (deliktem), právních povinností, event. pozbývat oprávnění

Fyzické a právnické osoby = způsobilost

Subjekty veřejné správy = pravomoc

Subjekty (členění dle prof. Hendrycha)

- stát
- veřejnoprávní korporace
- veřejné ústavy a podniky
- fyzické a právnické osoby soukromého práva

Vykonavatelé

orgán, nebo oprávněný zástupce subjektu veřejné správy, tedy **správní orgán**

Pokud jde o stát = jeho moc je vykonávána prostřednictvím ministerstev, jiných orgánů státní správy (pokud by byl žalován např. v rámci odpovědnosti za škodu, je žalovaným např. **Česká republika – Ministerstvo dopravy**), jinak ale ve správně právních vztazích s účastníkem vystupuje **Ministerstvo dopravy**

Pokud jde o veřejnoprávní korporaci = moc státu je jejím prostřednictvím vykonávána v tzv. přenesené působnosti (obce a kraje, jakož i profesní komory jsou především orgány samosprávy, ale státní správa je na ně přenesena), jako vykonavatel vystupuje **obecní úřad, krajský úřad**

SUBJEKTY VEŘEJNÉ SPRÁVY JAKO SUBJEKTY SPRÁVNÍHO PRÁVA

Správní orgán se zřizuje zákonem, kde je vymezena jeho pravomoc a působnost (čl. 79 odst. 1 Ústavy)

Pravomoc správního orgánu = souhrn oprávnění, jimiž je správní orgán vybaven, a právních povinností, jež jsou správnímu orgánu uloženy, tj. suma práv a povinností, které správní orgán pro potřeby plnění úkolů a řešení otázek má a jimiž disponuje, tzn. jde o souhrn právních prostředků, které má správní orgán k realizaci své působnosti.

Působnost správního orgánu = předmět, obsah a rozsah jeho činnosti, tj. okruh otázek, které daný správní orgán projednává, rozhoduje a realizuje, a za jejichž řešení odpovídá.

Správní orgány uskutečňují svoji pravomoc ve smyslu jim právně stanovené působnosti na určitém území a v určitém věcně vymezeném okruhu otázek. Proto se u správních orgánů rozlišuje jejich **působnost územní**, daná hranicemi území, na němž je správní orgán oprávněn a současně povinen realizovat svoji pravomoc, a **působnost věcná**, daná okruhem věcného zaměření příslušných otázek, v jehož rámci správní orgán vykonává svou pravomoc.

SUBJEKTY VEŘEJNÉ SPRÁVY JAKO SUBJEKTY SPRÁVNÍHO PRÁVA

Čl. 79 odst. 1 Ústavy ČR: *Ministerstva a jiné správní úřady lze zřídit a jejich působnost stanovit pouze zákonem.*

Správní orgány mají nutně vždy svůj **osobní (personální) základ** – tzn. že jménem správního orgánu jednájí a vystupují jeho představitelé, jimiž jsou v případě správních úřadů tzv. **úřední osoby**.

Veřejnoprávní korporace = společenství osob, spojených společnými cíli při realizaci veřejných zájmů, jež je státem aprobováno a jemuž je přiznána příslušná právní subjektivita. Subjektivita veřejnoprávních korporací zahrnuje **subjektivitu ve sféře soukromého práva** (způsobilost vystupovat v soukromoprávních vztazích) i **subjektivitu ve sféře veřejného práva** (pravomoc a působnost).

Veřejný ústav

= souhrn věcných a osobních prostředků, nimiž disponuje subjekt veřejné správy za účelem trvalé služby zvláštnímu veřejnému účelu, např. domov pro seniory zřízený obcí, vykonavatelem pak bude např. ředitel

SUBJEKTY VEŘEJNÉ SPRÁVY JAKO SUBJEKTY SPRÁVNÍHO PRÁVA

Veřejný podnik

- soukromý podnik plnící část úkolů veřejné správy (STK)
- výkon výsostného práva soukromou osobou (myslivecká stráž)

Fyzické a právnické osoby soukromého práva

Státem založená nadační společnost, nadační fond...

Lékař při rozhodování o pracovní neschopnosti

SUBJEKTY VEŘEJNÉ SPRÁVY JAKO SUBJEKTY SPRÁVNÍHO PRÁVA

Status úředníků veřejné správy, tj. zaměstnanců veřejné správy, kteří vykonávají tzv. **úřední činnost**, resp. činnost úředního charakteru, se zpravidla řídí režimem tzv. **veřejné služby** – tj. právní režim postavení osob, vykonávajících veřejnou službu jako úřední povinnost.

V rámci veřejné služby můžeme rozlišovat **institut státní služby** vztahující se na zaměstnance státu ve sféře státní správy. Kromě toho pak rozlišujeme **režim zaměstnanců veřejnoprávních samosprávných korporací**, což je nejčastější v případě zaměstnanců územních samosprávných celků.

Zákon o státní službě přichází s úplně novým typem právního vztahu, kterým se řídí vztah státního zaměstnance a správního úřadu, a to **služebním poměrem** podle zákona o státní službě.

Zákoník práce se zde aplikuje pouze v případě, že zákon na něj odkáže.

SUBJEKTY VEŘEJNÉ SPRÁVY JAKO SUBJEKTY SPRÁVNÍHO PRÁVA

Zákoník práce tedy není vůči zákonu o státní službě subsidiárním (podpůrným) právním předpisem. Základní instituty pracovního práva jako zejména vznik pracovního poměru dle pracovní smlouvy nebo jmenování nebo ukončování pracovního poměru se v případě státních úředníků nově vůbec neuplatní.

Zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků, upravuje pracovní poměr úředníků územních samosprávných celků a jejich vzdělávání.

Na pracovněprávní vztahy úředníků ÚSC se vztahuje **zákoník práce**, nestanoví-li tento zákon jinak.

Na vztahy vyplývající z výkonu veřejné funkce se **zákoník práce** vztahuje, pokud to výslovně stanoví nebo pokud to stanoví zvláštní právní předpisy. Jestliže je veřejná funkce vykonávána v pracovním poměru, řídí se tento pracovní poměr tímto zákonem.

V případě vztahu zákona o úřednících ÚSC a zákoníku práce platí obecné pravidlo, že **zákoník práce je považován za obecný právní předpis**, přičemž **zákon o úřednících ÚSC jako zvláštní zákon obsahuje speciální úpravu.**

FYZICKÉ OSOBY JAKO SUBJEKTY SPRÁVNÍHO PRÁVA

Fyzické osoby patří k té skupině subjektů správního práva, vůči kterým směřuje výkon veřejné správy. Jejich postavení ve správněprávních vztazích je ve vztahu ke konkrétnímu subjektu veřejné správy podřazené (nerovné).

Subjektivita fyzické osoby = způsobilost být nositelem práv a povinností

V obecné poloze je **právní subjektivita fyzické osoby** jednotná pro celý právní řád. Fyzická osoba je obecně způsobilá být nositelem práv a povinností, jestliže jsou pro to splněny příslušné podmínky. Právní subjektivita v obecné poloze vzniká narozením, trvá po celý život a zaniká smrtí.

Fyzická osoba jako subjekt správního práva má řadu **práv a povinností již od narození** – např. právo na lékařskou péči, právo a současně povinnost mít vlastní jméno apod. V případě některých konkrétních práv a povinností vyžadují normy správního práva k jejich vzniku vedle narození ještě některé **další právní skutečnosti** – např. dosažení určitého věku, dosažení určitého vzdělání, české státní občanství apod.

FYZICKÉ OSOBY JAKO SUBJEKTY SPRÁVNÍHO PRÁVA

Způsobilost fyzické osoby být nositelem práv a povinností je předpokladem k tomu, aby tato práva a povinnosti mohla nabývat vlastními právními úkony, tj. předpokladem ke **způsobilosti k právním úkonům**.

Způsobilost k právním úkonům vzniká teprve tehdy, když fyzická osoba dosáhla určitého věku a získala s tím spojené rozumové schopnosti samostatně rozpoznat význam a následky svého konkrétního jednání a zároveň schopnosti své jednání ovládnout.

V oblasti správního práva platí pro **nabytí způsobilosti fyzických osob k právním úkonům** řada zvláštních ustanovení – např. od 15 let vzniká fyzické osobě povinnost samostatně se hlásit k pobytu, mít občanský průkaz a prokazovat jím svoji totožnost, právo žádat o povolení řízení motorového vozidla skupiny M, od 17 let vzniká právo žádat o povolení k řízení motorového vozidla skupiny A a T, od 21 let právo žádat o povolení k řízení motorového vozidla pro dopravu osob, vozidel požární ochrany, zdravotnictví atd.

Ve většině případů však normy správního práva nestanoví výslovně, od kdy fyzická osoba získává způsobilost k právním úkonům. Za způsobilou k právním úkonům je pak v plném rozsahu považována fyzická osoba, která nabyla **zletilosti**, přičemž se vychází z občanskoprávní úpravy.

FYZICKÉ OSOBY JAKO SUBJEKTY SPRÁVNÍHO PRÁVA

§ 30 NOZ: Plně **svéprávným** se člověk stává **zletilostí**. Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku. Před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Svéprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.

V normách správního práva nenajdeme obecné ustanovení, které by řešilo otázku, **kdy lze fyzickou osobu zbavit svéprávnosti** nebo, kdy lze její **svéprávnost omezit** pro nedostatek požadovaných rozumových schopností. Ve většině případů musí správní orgány otázku rozumových schopností fyzických osob v souvislosti s jejich způsobilostí ke vždy konkrétním úkonům ve sféře působnosti správního práva řešit samy, a to zejména s ohledem na povahu věci.

Fyzická osoba, která nesplňuje podmínky způsobilosti k právním úkonům, tj. vedle příslušného věku právě požadované rozumové rozpoznávací a ovládací schopnosti, nemůže ve správněprávních vztazích vystupovat samostatně, ale musí být v takovém jednání vždy **zastoupena**.

FYZICKÉ OSOBY JAKO SUBJEKTY SPRÁVNÍHO PRÁVA

Způsobnost fyzické osoby k právům a povinnostem společně s její způsobilostí k právním úkonům se ve sféře správního práva vztahuje jak k oblasti **správního práva hmotného**, tak k oblasti **správního práva procesního**.

Pokud jde o **způsobnost fyzické osoby k protiprávním úkonům (tzv. deliktní způsobilost)**, ta je ve správním právu, obdobně jako v právu obecně, vázána na stejné podmínky jako její způsobilost k právním úkonům.

Pokud tak stanoví zákon, **může být v určitém rozsahu na příslušné fyzické osoby přenesen i určitý výkon veřejné správy** – např. soukromí lékaři při rozhodování o pracovní neschopnosti, autorizovaní inspektoři podle stavebního zákona apod.

PRÁVNICKÉ OSOBY JAKO SUBJEKTY SPRÁVNÍHO PRÁVA

Právnícké osoby jako subjekty správního práva se, obdobně jako osoby fyzické, řadí k té skupině subjektů správního práva, vůči kterým směřuje výkon veřejné správy.

Právnícká osoba je pojem soukromého práva. Základní právní úprava a členění právníckých osob je obsažena v občanském zákoníku (korporace, fundace, ústav).

Jako subjekty správního práva vystupují všechny právnícké osoby, které mají ve smyslu norem správního práva způsobilost být samostatným nositelem práv a povinností ve sféře působnosti správního práva. **Správněprávní subjektivita právníckých osob** je zpravidla projevem jejich obecné právní subjektivity, a proto je pro její vznik rozhodující splnění podmínek, které pro založení či ustavení právnícké osoby předepisují právní normy, na jejichž základě a v jejichž smyslu konkrétní právnícká osoba vzniká.

Právnícké osoby zpravidla **vznikají** nabytím účinnosti jejich zápisu do obchodního nebo jiného zákonem stanoveného rejstříku. U některých právníckých osob je jejich vznik upraven jinak (např. příspěvkové organizace obcí a krajů).

PRÁVNICKÉ OSOBY JAKO SUBJEKTY SPRÁVNÍHO PRÁVA

V postavení subjektů správního práva vystupují z právnických osob nejčastěji nejrůznější obchodní společnosti, družstva, státní podniky, spolky atp.

Právní subjektivitu má právnická osoba vždy jako celek, ale právní úkony za ni musí činit vždy její orgány resp. zástupci.

Právnické osoby jako subjekty správního práva vystupují převážně v postavení subjektů, vůči nimž je veřejná správa vykonávána, tj. v postavení subjektů jakožto adresátů veřejnosprávního působení.

Zvláštním druhem právnických osob vystupujících v postavení subjektů správního práva je **stát** a nejrůznější **veřejnoprávní korporace**. V praxi mohou nastat situace, kdy stát či veřejnoprávní korporace zastoupené svými orgány vystupují v postavení subjektů, vůči kterým je veřejná správa vykonávána.

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST (SPRÁVNÍ TRESTÁNÍ)

JUDr. Michal Márton, Ph.D.

Správněprávní odpovědnost přichází v úvahu tehdy, když dojde k narušení společenských vztahů chráněných správním právem. Vznik odpovědnosti je představován vznikem povinnosti strpět a nést sankci – základem správněprávní odpovědnosti je protiprávní jednání subjektů správního práva, za které lze uložit správněprávní sankci.

Jednání v souladu s normou = žádoucí vztah

Jednání v rozporu s normou = zakládá správně právní odpovědnost

Př.

Norma správního práva stanoví povinnost řidiče dodržovat nejvyšší dovolenou rychlost v obci na 50 km/h (§ 18 odst. 4 zákona o silničním provozu)

pohybuje-li se řidič v obci rychlostí do 50 km/h, jedná se o stav žádoucí, překročí-li tuto rychlost, nastává odpovědnost za porušení normy správního práva, a v tomto případě je správní orgán oprávněn uložit sankci (správní trest)

CHARAKTERISTIKA SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI

Protiprávní jednání ve sféře správního práva je označováno jako **správní delikt**, a správněprávní odpovědnost je tedy **odpovědností za správní delikty**.

Uvedené pojetí správněprávní odpovědnosti je projevem tzv. **sankční koncepce**, resp. **retrospektivního chápání právní odpovědnosti** → tzn., že odpovědnost vzniká a nastupuje teprve v důsledku porušení právní povinnosti a její uplatnění se projevuje v **uložení sankce**.

Posláním uplatňování správněprávní odpovědnosti je odstranit poruchu vzniklou porušením právní povinnosti a současně eliminovat i škodlivé následky takového protiprávního jednání, s cílem zabránit, resp. předejít jeho opakování.

Typově můžeme rozlišovat 2 skupiny případů porušování povinností:

- ty, u nichž povaha způsobené poruchy vylučuje možnost jejího faktické zpětné nápravy,
- ty, u nichž zjednání faktické nápravy přichází v úvahu.

CHARAKTERISTIKA SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI

Uvedeným dvěma skupinám případů pak odpovídají i **2 skupiny správněprávních sankcí**, a to:

- **správní tresty** – které se použijí tam, kde nelze nápravy dosáhnout jinak než nápravou subjektu porušení právní povinnosti

PŘ

- ***uložení pokuty řidiči za dopravní přestupek = tento byl již spáchán, nelze se vrátit v čase (§ 125c odst. 1 písm. f) bod 4 zákona o silničním provozu)***
- **správní sankce obnovující povahy** – které přicházejí v úvahu tam, kde je možná faktická (věcná) náprava protiprávního stavu

PŘ

- ***nařízení odstranění nepovolené stavby = porušení normy nastalo, ale nepovolenou stavbu lze odstranit***

Tyto 2 skupiny správněprávních sankcí se přitom v konkrétním případě mohou uplatňovat buď samostatně nebo ve vzájemné kombinaci.

CHARAKTERISTIKA SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI

Př.

stavebník, který staví „černou stavbu“ může být postižen jednak nařízením jejího odstranění, ale je také odpovědný za přešůpek na úseku stavebního řádu

§ 178 odst. 2 písm. a) stavebního řádu

Fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přešůpku tím, že v rozporu s § 104 provede stavbu, terénní úpravy nebo udržovací práce bez souhlasu stavebního úřadu

Správněprávní odpovědnost může být realizována jen **ve vztahu určitého konkrétního subjektu správního práva k jinému správněprávnímu subjektu**. Správní orgán uplatňující odpovědnost vystupuje v těchto vztazích jako reprezentant (nositel) veřejné moci » ve vztahu k odpovědnému subjektu má nadřazené postavení, a to i tehdy, je-li odpovědným subjektem jiný orgán veřejné správy ...

Z pohledu subjektu, který je nositelem správněprávní odpovědnosti se jedná o **povinnost strpět správněprávní sankce za protiprávní jednání jako právní následek svého počínání**.

CHARAKTERISTIKA SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI

U správněprávní odpovědnosti rozlišujeme její **předpoklady objektivní a subjektivní.**

Objektivní předpoklady:

- **protiprávnost jednání,**
- **škodlivé následky** protiprávního jednání,
- **příčinný vztah** mezi protiprávním jednáním a škodlivým následkem.

Subjektivním předpokladem správněprávní odpovědnosti je pak zpravidla **zavinění.**

CHARAKTERISTIKA SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI

V systému **správněprávní odpovědnosti** je s ohledem na u nás platnou právní úpravu třeba rozlišovat:

- správněprávní odpovědnost za přestupky,**
- správněprávní odpovědnost za tzv. jiné správní delikty**
 - **správněprávní odpovědnost za disciplinární delikty,**
 - **správněprávní odpovědnost za tzv. pořádkové delikty,**

Z uvedených subsystémů zvláštní místo zaujímá **odpovědnost za přestupky**, která zahrnuje odpovědnost za nejrozsáhlejší, nejfrekventovanější a také nejuceleněji upravenou skupinu správních deliktů.

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Těžiště současné právní úpravy přestupků spočívá v

zákoně č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (účinný od 01. 07. 2017)

zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích (účinný od 01. 07. 2017)

zákon o přestupcích byl připraven a přijat v úzké návaznosti na novelizaci trestního práva → mezi přestupky byla převedena převážná část dřívějších přečinů, jež měly postavení méně závažných soudních deliktů a dokonce některé vybrané dřívější trestné činy = **méně společensky škodlivá forma protiprávního jednání**

Trestný čin dle § 205 tr. zákoníku (krádež = kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní)
Přestupek dle § 8 odst. 1 písm. a) zákona o některých přestupcích (fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že způsobí škodu na cizím majetku krádeží)

Zákon se kromě **základního ustanovení** člení na **obecnou a zvláštní část**, a obsahuje i část zakotvující **řízení o přestupcích**, tzn. zahrnuje **hmotněprávní i procesněprávní** problematiku.

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Přestupkový zákon má část obecnou a část procesní.

zákon o některých přestupcích pak vymezuje zvláštní část tzv. „obecné přestupky“

Obecná část zákona upravuje řadu významných institutů rozhodných pro nastoupení a uplatnění odpovědnosti.

Co je přestupek?

Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.

Jedná se o obecné pojmové vymezení přestupku, jeho **generální klauzuli**, která dále předpokládá bližší vymezení u jednotlivých skutkových podstat.

Přestupkem není (okolnosti vylučující protiprávnost)

- **krajní nouze**
- **nutná obrana**
- **svolení poškozeného**
- **přípustné riziko**
- **oprávněné užití zbraně**

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Mezi **zákonnými znaky přestupků** můžeme rozlišovat:

- **obecné znaky přestupků**, které jsou společné pro všechny přestupky bez rozdílu,
- **zákonné znaky skutkové podstaty**, které slouží k individualizaci vždy konkrétního přestupku.

K **obecným zákonným znakům** přestupků patří, že jde o jednání:

- protiprávní,
- společenská škodlivost

Ke **znakům, které charakterizují jednotlivé skutkové podstaty** přestupků patří jejich:

- objekt,
- objektivní stránka
- subjekt,
- subjektivní stránka.

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Objekt deliktu = jevy a společenské vztahy, proti nimž směřuje protiprávní a společensky nebezpečné jednání, přičemž tyto jevy a vztahy jsou chráněny zákonem.

objekt obecný x objekt individuální x druhový objekt

Podle **druhového objektu** můžeme dle platné právní úpravy přestupky dělit na:

- přestupky proti pořádku ve veřejné správě,
- přestupky proti veřejnému pořádku,
- přestupky křivého vysvětlení,
- přestupky proti občanskému soužití,
- přestupky proti majetku
- Přestupky proti bezpečnosti silničního provozu
- Přestupky na úseku stavebního řádu atp.

Objektivní stránka = protiprávní jednání jako akt volního chování, jeho škodlivý následek a tzv. kauzální nexus (příčinný vztah mezi jednáním a následkem).

Jednání jako součást objektivní stránky přestupku spočívá v porušení určité právní povinnosti. Pod pojmem jednání je třeba rozumět i **nečinnost** v případech, kdy právní úprava určité jednání vyžaduje a k porušení právní povinnosti dochází jejím neplněním opomenutím. **Škodlivý následek přestupku** se nemusí nutně projevit materiálně, je obvykle vyjádřen již samotným faktem porušení povinnosti. Tím se také naplňuje požadovaná **příčinná souvislost**.

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Subjekt = tj. ten, kdo přestupek spáchá, obecným předpokladem postavení subjektu deliktu je jeho způsobilost k právní odpovědnosti.

Postih za přestupek může být uplatněn jen vůči subjektu, kterým je **odpovědná fyzická osoba a právnická osoba**.

Odpovědnost za přestupek je podle platné právní úpravy vyloučena u osob, které spáchaly přestupek **před dovršením 15 let věku**. Za subjektu přestupku není považována ani osoba, která spáchala přestupek **ve stavu nepřičetnosti**, pokud se však do tohoto stavu nepřivedla (byť z nedbalosti) požitím alkoholu nebo užitím jiné návykové látky.

Naše právní úprava nevyklučuje, aby subjektem přestupku byl někdo jiný než český státní občan. Může jím být i **cizinec** nebo **bezdomovec** („kdo...“)

Konkrétní subjekt = je nositelem zvláštní vlastnosti (rodič)

Speciální subjekt = je nositelem zvláštní způsobilosti nebo postavení (veřejný činitel, svědek)

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Subjektivní stránka = je u každého deliktu představována zejména zaviněním, vyjadřujícím vnitřní psychický vztah subjektu k předmětnému protiprávnímu jednání a jeho následku.

Právní úprava přestupků je koncipována na principu **zavinění**, přičemž k naplnění skutkových podstat přestupků zásadně postačí zavinění **z nedbalosti**, pokud zákon nestanoví výslovně, že u určitých jednání jde o přestupek jen při **úmyslném zavinění**.

Nedbalost vědomá » pachatel **věděl**, že svým jednáním může způsobit určité následky, ale bez přiměřených důvodů **spoléhal** na to, že je nezpůsobí.

Nedbalost nevědomá » pachatel **nevěděl**, že svým jednáním může způsobit škodlivé následky, ač vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům to **vědět měl a mohl**.

Úmysl přímý » pachatel **chtěl** svým jednáním **porušit** nebo **ohrozit** zájem chráněný zákonem.

Úmysl nepřímý » pachatel **věděl**, že svým jednáním **může ohrozit** zájem chráněný zákonem, a pro případ, že jej poruší nebo ohrozí, **byl s tím srozuměn**.

Zavinění (kazuistika) – překročení nejvyšší dovolené rychlosti

„S ohledem na stavebně technické provedení dálnice (návěstidla, přípojovací pruhy, středová svodidla, únikové východy) jako řidič nepochybně věděl, že jede na dálnici a současně vzhledem k výši překročení rychlosti (o 40 %), musel rovněž vědět, že výrazně překračuje rychlost, kdy tato byla vyvinuta jím vůli řízeným pohybem dolní končetiny směrem k plynovému pedálu...

...čímž je nepochybné, že nejvyšší dovolenou rychlost překročit takto chtěl“ (přímý úmysl)

...čímž je zřejmé, že mu bylo lhostejné, zda takto rychlost překročí“ (nepřímý úmysl)

...I kdyby nesledoval rychloměr, nebyl dán přiměřený důvod spoléhat na to, že rychlost nepřekročí“ (vědomá nedbalost)

...I kdyby nesledoval situaci v provozu ani rychloměr, s ohledem na ostatní vnímatelné skutečnosti přinejmenším vědět mohl a měl, že tuto výrazně překračuje“ (nevědomá nedbalost)

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Obecná část zákona o přestupcích obsahuje dále vymezení **správních trestů**, které při postihu za přestupky přicházejí v úvahu.

Jedná se o odstupňovaný **system donucovacích opatření**, který zahrnuje:

- napomenutí,
- pokutu,
- zákaz činnosti,
- propadnutí věci nebo náhradní hodnoty
- zveřejnění rozhodnutí

Sankci lze uložit samostatně nebo současně s jinou sankcí; napomenutí nelze uložit spolu s pokutou. Od uložení sankce lze v rozhodnutí o přestupku upustit, jestliže k nápravě pachatele postačí samotné projednání přestupku.

Napomenutí je nejmírnější v úvahu přicházející sankcí. Může být uložena společně s jinou sankcí s výjimkou pokuty. Přichází tedy v úvahu namísto pokuty tam, kde uložení napomenutí bude shledáno jak dostatečně účinné.

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Pokuta je majetkovou správněprávní sankcí, jejíž závažnost je primárně dána její výměrou. Pokutu lze uložit samostatně nebo současně s jinou sankcí (s výjimkou napomenutí).

Pokutu lze uložit ve výši stanovené zákonem jinak 1.000 Kč

Zákaz činnosti je sankcí omezující povahy. Lze jej uložit samostatně, zpravidla bývá spojován s uložením pokuty. Zákaz činnosti lze uložit jen za přestupky uvedené ve zvláštní části zákona nebo v jiném zákoně a na dobu tam stanovenou, nejdéle na tři roky, a jde-li o činnost, kterou pachatel vykonává v pracovním nebo jiném obdobném poměru, nebo k níž je třeba povolení nebo souhlasu státního orgánu, a spáchal-li pachatel přestupek touto činností nebo v souvislosti s ní.

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Do doby **zákazu činnosti** se započítává doba, po kterou pachatel na základě opatření správního orgánu učiněného v souvislosti s projednávaným přestupkem nesměl již tuto činnost vykonávat. **Od výkonu zbytku zákazu činnosti lze po uplynutí poloviny doby výkonu této sankce upustit**, jestliže pachatel přestupku způsobem svého života prokázal, že její další výkon není potřebný.

Propadnutí věci je typickou majetkovou sankcí. Lze ji uložit samostatně, zpravidla bude uložena současně se sankcí jinou, zejména pokutou. Propadnutí věci lze uložit, jestliže věc náleží pachateli a věc byla ke spáchání přestupku užita nebo určena, anebo byla přestupkem získána nebo byla nabyta za věc přestupkem získanou. Propadnutí věci nelze uložit, je-li hodnota věci v nápadném nepoměru k povaze přestupku. **Vlastníkem propadlé věci se stává stát.**

Náhradní hodnota = pachatel věc takto získanou již nemá.

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Při určení druhu sankce a její výměry se přihlédne k **závažnosti přestupku**, zejména ke způsobu jeho spáchání a jeho následkům, k okolnostem, za nichž byl spáchán, k míře zavinění, k pohnutkám a k osobě pachatele, zda a jakým způsobem byl pro týž skutek postižen v disciplinárním řízení.

Za **více přestupků téhož pachatele** projednaných ve společném řízení (tzv. souběh) se uloží sankce podle ustanovení vztahujícího se na přestupek nejpřísněji postižitelný. Zákaz činnosti nebo zákaz pobytu lze uložit, jestliže je lze uložit za některý z těchto přestupků.

Při **posuzování přestupků mladistvých osob** (15 – 18 let v den spáchání), se přihlíží ke zvláštní péči, kterou společnost věnuje mládeži. Přestupek mladistvého nelze projednat v příkazním řízení a nelze za něj uložit zákaz pobytu. Horní hranice pokuty se u mladistvého snižuje na polovinu, přičemž však nesmí být vyšší než 5 000 Kč. V blokovém řízení se horní hranice pokuty u mladistvého snižuje na polovinu, přičemž však nesmí být vyšší než 2 500 Kč. Zákaz činnosti lze mladistvému uložit nejdéle na dobu jednoho roku, nebránil-li by výkon této sankce jeho přípravě na povolání.

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Kromě ukládání sankcí za přestupky zná platná právní úprava ještě institut tzv. **omezujících opatření** → ta spočívají v **zákazu navštěvovat určená** veřejně přístupná **místa** nebo místa, kde se konají veřejné sportovní, kulturní nebo jiné společenské akce, anebo v **zabrání věci**.

Omezující opatření spočívající v zákazu navštěvovat určitá místa lze uložit pouze pachatelům u vybraných druhů přestupků (§ 17 odst. 2) a musí být přiměřené povaze a závažnosti spáchaného přestupku a osobním poměrům pachatele; lze je uložit jen spolu se sankcí a nejdéle na dobu jednoho roku, a to za předpokladu, že existuje přímá souvislost mezi spáchaným přestupkem a omezujícím opatřením, které má být uloženo.

Omezující opatření spočívající v zabrání věci je obdobou sankce propadnutí věci, avšak s tím rozdílem, že zabíraná věc nepatří pachateli přestupku, anebo mu sice patří, ale nelze jej za přestupek stíhat, anebo vlastník věci není znám. Zabráním věci je sledována bezpečnost osob nebo majetku, anebo jiný obecný zájem. O zabrání věci lze rozhodnout nejpozději do 2 let od projednání věci. Věc nelze zabrat, je-li její hodnota v nápadném nepoměru k povaze přestupku. **Vlastníkem zabrané věci se stává stát.**

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Zánik odpovědnosti za přešupek - přešupek nelze projednat, uplynul-li od jeho spáchání jeden rok; nelze jej též projednat, popřípadě uloženou sankci nebo její zbytek vykonat, vztahuje-li se na přešupek amnestie.

Běh lhůty pro projednání přešupku se přerušuje zahájením řízení o přešupku, jakož i vydáním rozhodnutí o přešupku, jímž je obviněný z přešupku uznán vinným; je-li prvním úkonem v řízení vydání příkazu o uložení pokuty, přerušuje se běh lhůty jeho doručením. Přerušením běhu lhůty pro projednání přešupku začíná běh nové lhůty pro projednání přešupku; přešupek však nelze projednat, uplynuly-li od jeho spáchání dva roky. Do běhu lhůt se nezapočítává doba, po kterou se pro tentýž skutek vedlo trestní řízení podle zvláštního právního předpisu.

Ve zvláštní části pak zákon o přešupcích vymezuje jednotlivé **skutkové podstaty přešupků** členěné do skupin podle již uvedených druhových objektů přešupků.

Nejrozsáhlejší skupinu skutkových podstat přešupků představují **přešupky proti pořádku ve státní správě a v územní samosprávě** (souhrnně je můžeme označit jako **přešupky proti pořádku ve veřejné správě**).

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Obecné přestupky jsou pak jmenovitě **uvedeny v zákoně o některých přestupcích**.

Výčet skutkových podstat není konečný, jsou v dalších, zvláštních zákonech.

Např.

§ 125c zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích

§ 119 zákona č. 183/2006 Sb., stavební zákon

V právním řádu je přibližně 6000 skutkových podstat přestupků.

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY

Řízení o přestupcích je ve své podstatě zvláštním druhem správního řízení. Je upraveno souhrnem právních ustanovení, která vymezují postavení subjektů tohoto řízení, jejich práva a povinnosti, a jejich prostřednictvím regulují proceduru při vyřizování přestupků.

Procesní úprava obsažená přímo v zákoně o přestupcích je poměrně podrobná, čímž se řízení o přestupcích profiluje jako **zvláštní správní řízení** s odlišnostmi od obecného správního řízení.

Zákon o přestupcích je v poměru speciality ke správnímu řádu (**lex specialis derogat legis generali**).

SPRÁVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA TZV. JINÉ SPRÁVNÍ DELIKTY

Není-li protiprávní čin, jehož znaky jsou uvedeny v jiném zákoně, označen jako přešupek, jedná se o **jiný správní delikt**. Správní delikt je jedním z druhů právních deliktů. Obecný pojem „správní delikt“ není legálně definován. Nauka správního práva ho používá jako souborný pojem, zahrnující jednotlivé druhy správních deliktů, které se vyskytují v platné právní úpravě. V literatuře se správním deliktem označuje zpravidla protiprávní jednání, jehož znaky jsou stanoveny zákonem, za které ukládá správní orgán trest stanovený normou správního práva.

Žádná ze skupin tzv. jiných správních deliktů není, na rozdíl od právní úpravy přešupků, ani částečně kodifikována a jejich úprava je roztržštěna v příslušných předpisech upravujících režimy těch kterých úseků veřejné správy.

Obvyklé členění jiných správních deliktů:

- správní disciplinární delikty (porušení studijního a zkušebního řádu)
- správní pořádkové delikty (pořádková opatření)
- delikty proti platební disciplíně (platební delikty).